OIKEUSMINISTERIÖ

TÄYDENNYS VASTINEESEEN

Kriminaalipoliittinen osasto
Syyttäjä- ja rikosseuraamusyksikkö
Neuvotteleva virkamies Miia Ljungqvist

15.10.2018

Eduskunnan lakivaliokunta

HE 17/2018 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Syyttäjälaitoksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Syyttäjän ja syyttäjälaitoksen riippumattomuus

Valtakunnansyyttäjänvirasto on lausunnossaan esittänyt esityksen 2 ja 10 §:ää tarkennettavaksi oikeusministeriön ehdotusta vastaavasti. Valtakunnansyyttäjänvirasto on lisäksi esittänyt, että esityksen 1 luvun otsikkoon, 1 §:n soveltamisalaan ja 2 §:n otsikkoon lisättäisiin ”*asema*”.

Oikeusministeriö katsoo, että Valtakunnansyyttäjänviraston ehdottama muutos voidaan tehdä, mikäli lakivaliokunta katsoo sen tarpeelliseksi. Oikeusministeriö esittää säännöksiä tarkennettavaksi seuraavasti:

1 luku
Syyttäjälaitoksen asema, tehtävät ja organisaatio

1 § Soveltamisala
Tässä laissa säädetään Syyttäjälaitoksen asemasta, tehtävistä ja hallinnosta sekä syyttäjien tehtävistä.

2 § Syyttäjälaitoksen asema ja tehtävä
Syyttäjälaitos vastaa itsenäisesti ja riippumattomasti syyttäjäntoimen järjestämisestä.

10 § Syyttäjän toimivalta
Syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta. Syyttäjä tekee itsenäisesti ja riippumattomasti päätösvaltaansa kuuluvat, rikosoikeudellisen vastuun toteuttamista koskevat ratkaisut käsiteltävänään olevassa rikosasiassa. Syyttäjä on toimivaltainen syyttäjäntehtävissä koko maassa.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Johtavan aluesyyttäjän määräaikaisuus

Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää lausunnossaan, että johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitettäisiin enintään viideksi vuodeksi esityksen mukaisesti. Johtava aluesyyttäjä on tarkoitus nimittää viideksi vuodeksi aina kun se on mahdollista. Käytännössä esiintyy kuitenkin tilanteita, joissa viideksi vuodeksi nimittäminen ei ole mahdollista, kuten virkamiehen saavuttaessa eroamisiän ennen määräajan päättymistä. Valtakunnansyyttäjänvirasto ei ole kuitenkaan vastustanut muutoksen tekemistä, mikäli lakivaliokunta pitää sitä tarpeellisena.

Valtakunnansyyttäjänvirasto ei pidä virkatakuuta koskevaa säännöstä tarpeellisena. Valtakunnansyyttäjänvirasto ei myöskään ole esittänyt lausunnossaan virkatakuuseen liittyvää virkavapaan myöntämistä koskevaa säännöstä. Valtakunnansyyttäjänvirasto ei ole kuitenkaan vastustanut perustuslakivaliokunnan esittämiä muutoksia, mikäli lakivaliokunta pitää niitä tarpeellisena, ja esittänyt säännösehdotuksen tältä osin.

Perustuslakivaliokunta on kehottanut lakivaliokuntaa harkitsemaan tuomioistuinlakia vastaavan virkatakuun säätämistä sekä johtavan aluesyyttäjän nimittämistä viideksi vuodeksi. Virkatakuun osalta on mainittu oikeus virkavapaaseen vakituisesta tuomarin virasta sekä oikeus tulla nimitetyksi vakinaiseen tuomarin virkaan.

> *Oikeusministeriö* yhtyy Valtakunnansyyttäjänviraston näkemykseen siitä, että virkatakuu ei ole vastineessa esitetyin perustein tarpeellinen virkavapaan myöntämisen tai vakinaisen syyttäjän viran saamisen suhteen. Oikeusministeriö kuitenkin esittänyt säännösehdotuksen näiltä osin, mikäli lakivaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan esittämiä muutosehdotuksia tarpeellisena. Valtakunnansyyttäjänvirasto ei ole tehnyt säännösesitystä virkavapaan myöntämisen osalta, koska on katsonut sen tarpeettomaksi Valtakunnansyyttäjänviraston ollessa sekä virkaan nimittävä että virkavapaan myöntävä viranomainen. Oikeusministeriö yhtyy tähän näkemykseen samoin perustein. Säännösmuutoksen osalta viitataan vastineessa esitettyyn.
>
> *Oikeusministeriö* on vastineessaan katsonut, että perustuslakivaliokunnan esittämä muutos johtavan aluesyyttäjän nimittämisestä viideksi vuodeksi voidaan tehdä, mikäli lakivaliokunta pitää muutosta tarpeellisena. Ensisijaisesti oikeusministeriö yhtyy vastineessa esitetyin tavoin Valtakunnansyyttäjänviraston näkemykseen esityksen säilyttämisestä ennallaan. Valtakunnansyyttäjänviraston on esittänyt huolen esimerkiksi eroamisikää lähestyvän hakijan nimittämisestä alle viiden vuoden määräajaksi. Oikeusministeriö on vastineessa esittänyt, että säännöstä voitaisiin tarkentaa säätämällä tuomioistuinlain 11 luvun 2 §:n 1 momenttia vastaavasti: *”Johtava aluesyyttäjä nimitetään kuitenkin enintään siihen asti, kun hän saavuttaa valtion virkamieslain mukaisen eroamisiän.”*. Säännöstä voitaisiin tarkentaa myös valtion virkamieslain 3 luvun 9a §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti seuraavasti: **”***Johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi.”*. Jälkimmäistä vaihtoehtoa voidaan pitää muotoilultaan parempana ja selkeämpänä.

Oikeusministeriö toteaa käytyään keskustelua valtavarainministeriön virkamiesoikeuden asiantuntijoiden kanssa, että säännöksen määräaikaisuuden muuttaminen viideksi vuodeksi ei estäisi nimittämästä henkilöä, jonka eroamisikä ajoittuu viisivuotiskaudelle. Virkasuhde päättyy valtion virkamieslain 35 §:n nojalla eroamisiän täyttyessä eikä henkilölle muodostu, eikä saa muodostua, subjektiivista oikeutta jatkaa koko viisivuotiskautta, koska eroamisikäsäännös on ehdoton. Tärkeää on, että tämä tehdään henkilölle selväksi nimitysvaiheessa. Toisaalta joskus voi käydä niinkin, että eroamisikä muuttuu korkeammaksi, jolloin taas henkilö voisi jatkaa uuteen eroamisikään asti. Säännös voitaisiin myös muotoilla valtion virkamieslakia vastaavasti, mikä toisaalta selkeyttäisi sääntelyä.

Oikeusministeriö katsoo yllä lausutun perusteella, että jos lakivaliokunta muuttaa säännöstä nimityksen määräajan osalta viideksi vuodeksi enintään viiden vuoden sijaan, voidaan säännöstä tarkentaa seuraavasti:

17 § Nimittäminen
Valtakunnansyyttäjän nimittämisestä säädetään perustuslaissa. Apulaisvaltakunnansyyttäjän nimittää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä.
Valtionsyyttäjän nimittää valtioneuvosto valtakunnansyyttäjän toimiston esityksestä.
Johtavan aluesyyttäjän, erikoissyyttäjän ja aluesyyttäjän nimittää valtakunnansyyttäjän toimisto. Johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi.
Apulaissyyttäjän nimittää määräaikaiseen virkasuhteeseen syyttäjäalue.

Oikeusministeriö esittää, että säännöstä voidaan tarkentaa seuraavasti, mikäli lakivaliokunta pitää perusteltuna säätää johtavan aluesyyttäjän virkatakuusta.

17 § Nimittäminen
Valtakunnansyyttäjän nimittämisestä säädetään perustuslaissa. Apulaisvaltakunnansyyttäjän nimittää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä.
Valtionsyyttäjän nimittää valtioneuvosto valtakunnansyyttäjän toimiston esityksestä.
Johtavan aluesyyttäjän, erikoissyyttäjän ja aluesyyttäjän nimittää valtakunnansyyttäjän toimisto.
Johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi. Jos johtava aluesyyttäjä on nimitetty vakinaisesti syyttäjän virkaan, hän on virkavapaana tästä virasta sen ajan, kun hän on johtavan aluesyyttäjän virassa. Johtavalla aluesyyttäjällä, jota ei ole nimitetty vakinaisesti muuhun syyttäjän virkaan, on toimikautensa päättyessä oikeus tulla nimitetyksi vakinaiseen aluesyyttäjän virkaan.
Apulaissyyttäjän nimittää määräaikaiseen virkasuhteeseen syyttäjäalue.

Rikosasian siirtäminen toiselle syyttäjälle ja rikosasioiden jakaminen

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa lausunnossaan, että syyttäjäntoiminnan asianmukaisen johtamisen ja erityisesti syyttäjien työtaakkojen tasapuolisuudesta huolehtimisen kannalta on välttämätöntä, että 21 §:ssä tarkoitetuista syyteasioiden työnjohdollisista siirroista päättävät asianomaiset

esimiehet, eivätkä syytejuttuja hoitavat syyttäjät keskenään. Syyttäjän itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta johtuen on asian tai asioita luovuttavan syyttäjän suostumus siirtoihin kuitenkin välttämätön lukuun ottamatta tilannetta, jossa syyttäjä on tosiasiallisesti kokonaan estynyt hoitamasta kysymyksessä olevaa syyttäjäntehtävää. Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää seuraavaa säännösmuutosta:

"*Syyttäjän ollessa toisen virkatehtävän vuoksi tai muusta syystä estynyt hoitamasta syyttäjäntehtäväänsä, hänen esimiehensä voi siirtää hänen käsiteltävänään olevia rikosasioita muiden syyttäjien hoidettaviksi.*
Syyttäjän suostumuksella hänen esimiehensä voi siirtää hänen käsiteltävänään olevia rikosasioita muiden syyttäjien hoidettaviksi, jos se on tarkoituksenmukaisen ja joutuisan oikeudenkäynnin järjestämisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen taikka muun erityisen syyn vuoksi tarpeen."

Oikeusministeriö on vastineessaan esittänyt perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta, että rikosasioiden siirtämistä koskevaa säännöstä voidaan muuttaa edellyttämällä esimiesasemassa olevan päätöstä ja tiukentamalla edellytyksiä asian siirtämiselle. Oikeusministeriön säännösesitys on tältä osin yhtenevä Valtakunnansyyttäjänviraston esityksen kanssa. Oikeusministeriö katsoo, että säännökseen voidaan lisätä vielä vastineessa esitetyn mukaisesti siirtäminen tapahtuvaksi *"erityisesti syystä"* perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyin tavoin. Oikeusministeriö on esittänyt, että päätöksen siirrosta tekisi johtava aluesyyttäjä tai apulaispäällikkö vastineessa esitetyin perustein. Valtakunnansyyttäjänviraston esityksessä mainitaan esimies. Oikeusministeriö katsoo, että johdonmukaisempi ilmaisu olisi virkanimikkeeseen perustuva säännös johtavasta aluesyyttäjästä tai apulaispäälliköstä. Siirrolta tulee edellyttää syyttäjän suostumusta huomioiden perustuslakivaliokunnan lausunnossakin korostettu syyttäjän riippumattomuus.

Oikeusministeriö pitää Valtakunnansyyttäjänviraston yllä tarkoitettua esitystä rikosasian siirtämisestä ilman syyttäjän suostumusta syyttäjän ollessa estynyt hoitamasta syyttäjäntehtäviään perusteltuna lausunnossa esitetyin perustein.

Oikeusministeriö esittää, että säännöstä voidaan muuttaa seuraavasti:

21 § Rikosasian siirtäminen toiselle syyttäjälle
Syyttäjän ollessa toisen virkatehtävän vuoksi tai muusta syystä estynyt hoitamasta syyttäjäntehtäväänsä, ***johtava aluesyyttäjä tai apulaispäällikkö*** *voi siirtää hänen käsiteltävänään olevia rikosasioita toisen syyttäjän hoidettavaksi.*
Johtava aluesyyttäjä tai apulaispäällikkö voi ***erityisestä syystä*** *siirtää alaisensa syyttäjän käsiteltävänä olevia rikosasioita toisen syyttäjän tehtäväksi, jos se on joutuisan oikeudenkäynnin järjestämisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen taikka muun erityisen syyn vuoksi tarkoituksenmukaista. Tämä edellyttää rikosasiaa käsittelevän syyttäjän suostumusta.*

Henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset

Salpausselän syyttäjänviraston lausunnossa todetaan, että ehdotuksen siirtymäsäännöksiä koskevassa 34 §:ssä ei ainakaan selkeästi ole mainintaa virastojen muusta henkilökunnasta (syyttäjänsihteereistä ja muusta vastaavasta henkilökunnasta) kuin syyttäjistä.

Oikeusministeriö toteaa, että 34 §:n siirtymäsäännöksen 1 momentin mukaan henkilöstön asemasta säädetään valtion virkamieslain 2 luvussa. Pykälän 2 momentissa säädetään kaikkien virkojen muuttumisesta Syyttäjälaitoksen yhteisiksi viroiksi. Pykälän 3 ja 4 momenteissa on erityissäännös johtavien kihlakunnansyyttäjien ja kihlakunnansyyttäjien osalta näiden virkojen nimikemuutoksen vuoksi sekä johtavien kihlakunnansyyttäjien osalta lisäksi näiden virkojen päättymisen vuoksi. Muun syyttäjälaitoksen henkilökunnan osalta ei ole esitetty nimikemuutoksia tai muita vastaavia laissa säädettyjä muutoksia, joten muun henkilökunnan osalta erityissääntely siirtymäsäännöksessä ei ole tarpeen. Asiaan sovelletaan yleisiä virkamieslain säännöksiä. *Oikeusministeriö katsoo, ettei esitettyä säännöstä ole tarpeen muuttaa.*